

Na videu Talk&Twerk sledujeme vzájemnou výuku dvou profesionálních lektorek: specialistky na rétoriku a tanečnice twerku. Obě ženy se před kamerou potkávají poprvé, aby během jednoho odpoledne nacházely spojitost mezi na první pohled velmi odlišnými druhy umění. Díky jejich otevřenosti a ochotě hledat osobní motivace k účasti na této neobvyklé akci se jim daří postupně rozpouštět meze vlastních disciplín a volně ve výuce propojovat pohybové dovednosti s uměním suverénně promlouvat. Mezi momenty improvizace a rámcově připraveným scénářem místy probleskuje podtext akce a záměr autorky: spojit schopnosti tradičně provázané s veřejným či politickým životem (umět hájit svůj názor před publikem) a eroticky vyzývavý tanec. Tělesnost je totiž z představy emancipované, veřejně operující osoby často vytěsněna. Přitom erotická sebezprezentace v tom nejobjektivnějším slova smyslu do sdíleného společenského prostoru patří stejně tak, jako prezentace verbální.

V tomto zdánlivě absurdním setkání tedy vzniká napětí mezi dvěma druhy praxe: jednu jsme zvyklí vnímat jako ověřený nástroj, jímž individuum před publikem prosazuje určité zájmy (řečnictví), zatímco druhá (sexualizovaný tanec) by dle převažujícího mínění měla být odsunuta z dohledu do ústraní soukromé sféry. Ve hře je testování vlastní představitivosti. Může sexualizovaný tanec stejně jako rétorika člověku poskytnout prostředky k vlastnímu osvobození? Video Talk&Twerk chce nabídnout pozitivní odpovědi. Twerking přitom v procesu učení ztrácí část ze svého pověstného explicitně erotického náboje. Je na chvíli vytržen z popkulturního zázemí a stává se o něco civilnějším. Jednoznačně je tak připomenuto, že i twerk, byť jej od sexu mnohdy dělí sotva krůček, zůstává jakožto tanec kulturní aktivitou oprávněně sdílenou veřejně.

Lekce mají rámcově připravený scénář. Jedna část rétorických cvičení je věnována na tréninku interpretace odsudků vůči twerkovým tanečnicím.

Použité věty byly sesbírány na webovém fóru osob s asexuální orientací. I další řečová cvičení, v nichž lektorka rétoriky při výuce běžně používá zaměnitelná slova či věty, se svým obsahem dotýkají provokativního tance. Stěžejní série nacvičovaných vět pak představuje analýzu (ne)možnosti tance stát se účinným gestem ve smyslu přímého politického nástroje. Některé věty reprezentují imaginární situace, kdy se tanec stává svrchovaným aktem, který v rovině jednání nemá žádný ekvivalent. Prostřednictvím vyřčených vět twerking nabývá zvláštní moci. Tanečnice i lektorka rétoriky jsou tak v průběhu učení dočasně stylizovány do poněkud radikální polohy, stále ale zůstává patrné, že se celou dobu jedná o jakousi hru. Uvádění twerku do kontextu politického jednání je paradoxní z několika důvodů. Nezdá se, že by byl napojen na nějakou subkulturní sféru, která by měla ambice přinášet jakoukoliv společenskou alternativu. Stal se součástí hudebního mainstreamu a i když jej zrovna netančí celebrita, neztrácí ze svého krajně individualistického zakotvení. V diskuzích, které se mu pro svou provokativní povahu podařilo rozprout, ale možná stojí za to nějak pokračovat. Přinejmenším se můžeme znova ptát, jakou roli může hrát sexualizace v otázce emancipace individua.

Poslední věta nácvičku rétoriky, při jejímž vyslovování jsou již zapojovány všechny prostředky k navýšení přesvědčivosti řeči, se dotýká obecněji vstupování erotismu do společenské roviny. Je vyjmuta z jednoho z esejů Witolda Gombrowicze z let 1944–45, kdy si tento polský spisovatel v argentinském „vyhnanství“ pokoušel pod pseudonymem vydělat na živobytí publikací „lehce angažovaného psaní“.¹ Kromě významu samotné věty je odkaz na Gombrowicze příznačný i z jiných důvodů. V jeho románech jsou brilantně a mnohdy v sugestivním detailu popisovány situace, v nichž postavy přejímají jedna od druhé formy jednání a uzpůsobují (mnohdy naprosto iracionálně) své chování jakýmsi nepsaným pravidlům vyplývajícím ze

situace. Tyto formy jsou často vtiskovány do jejich tělesných projevů. Gombrowicz často představuje až perverzní pozorovatelskou polohu, kdy (pseudo)logická konstrukce pravidel převažuje nad přirozeným smyslem jednání. Vztáhneme-li spisovatelův způsob uvažování na to, co se odehrává ve videu Talk&Twerk, otevře se nám možnost analytičtějšího pohledu na způsob, jakým se aktérky vystavené nepřírozené situaci se zvláštní samozřejmostí ujímají svých rolí.

Dalo by se koneckonců tvrdit, že obě lekce končí neúspěchem. Ani jedné z protagonistek se nepodaří naučit se během tak krátké doby umění té druhé. Ve skutečnosti jde však o bitvu, ve které lze vyhrát či prohrát jen podle toho, jak k ní přistoupíme. Nešlo v tomto případě ani tak o výsledek lekce, jako o hledání jiskřivých okamžiků v procesu učení a dočasné přiblížení dvou tolik odlišných světů. Pokus politizovat a radikalizovat twerking prostřednictvím předřikávaných vět končí asi tam, kde přestáváme věřit, že je to možné. Ale slova z úst tanečnice, pronášená s jistotou, kterou jí má dodávat právě rétorické umění, zní jasně: „Vím, že to není možné, ale koho to dnes zajímá.“ Mezi konstrukcemi připraveného scénáře lze v nasnímaném materiálu nalézt přítomnost velmi prosté radosti obou protagonistek ze vzájemného učení. Největší síla pak možná spočívá v momentech neskrývané autentičnosti. Obě aktérky se do určité míry chopily iniciativy a vnesly do průběhu projektu dopředu nepředpokladatelná zjevení. Dokázaly tak vytvořit důležitou protiváhu vůči autorskému konceptu, což pomohlo vyvarovat se tomu, aby byly vnímány pouze jako nástroje k dosažení dopředu přesně stanovených cílů. Domnívám se tedy, že lze v tomto případě hovořit o vyvážené spolupráci, z níž si každý ze zúčastněných odnesl kus vlastní nezaměnitelné zkušenosti.

Alžběta Bačíková

Produkce

Lektorka rétoriky: Renata Bulvová
Lektorka tance: Martina Panochová
Kamera: Ondřej Hudeček, Štěpán Pech
Zvuk: Petr Kachtík
Postprodukce videa: Ondřej Hudeček
Hudba: Vojtěch Novák alias Voodoo Beats
Prostory natáčení: Taneční studio Stage Praha
Grafická úprava letáku: Ondřej Homola

Poděkování

kromě výše uvedených patří také Ladislavě Bačíkové, Lubě Kobové Janu Smutnému, Pavlu Stercovi Janu Šlěškovi, Kristýně Sáře Zittové a Galerii Tvar.

Projekt vznikl s podporou Fakulty výtvarných umění VUT v Brně.

Alžběta Bačíková, 2014

